

IzvlečekUDK: 339.54/.56(81:470+571:5:680):
339.747(100)

V prispevku bomo predstavili države BRIICS – Brazilija, Rusija, Indija, Indonezija, Kitajska in Južna Afrika, ki v procesu globalizacije po dolgem obdobju prevlade industrijsko razvitih držav na področju globalne trgovine v zadnjih dveh desetletjih zaradi izjemne dinamike rasti pridobivajo pomen. Osredotočili se bomo na spremembe zunanjetrgovinskih politik držav BRIICS, ki so vplivale na hitro rast zunanje trgovine teh držav, kar je posledično privedlo do spremembe v strukturi ključnih zunanjetrgovinskih akterjev. Razprava bo vključevala tudi analizo odzivov teh trgov na področju zunanjetrgovinske politike v času globalne gospodarske in finančne krize ter pomena teh držav za zunanjetrgovinsko usmeritev Evropske unije in Slovenije.

Ključne besede: zunanjetrgovinska politika, liberalizacija, BRIICS, globalna kriza, protekcionistični ukrepi

AbstractUDC: 339.54/.56(81:470+571:5:680):
339.747(100)

This article focuses on a group of emerging economies – namely, Brazil, Russia, India, Indonesia, China, and South Africa (BRIICS) – that have become important economic players in the last two decades. These countries have become increasingly open to world trade (liberalising trade and foreign direct investments), consequently reshaping global trade markets and the architecture of global trade relations. The article also analyses BRIICS' trade policy response to the global economic and financial crisis (e.g., whether their trade policies shifted to protectionism) and the importance of trade relations between BRIICS and the EU (including Slovenia).

Key words: trade policy, liberalisation, BRIICS, global crisis, protectionist measures

JEL koda: F13

RAZPRAVA – DISCUSSION**ZUNANJETRGOVINSKA POLITIKA V DRŽAVAH BRIICS****Foreign Trade Policy in BRIICS Countries****Uvod – vpliv globalizacije na strukturo globalnih trgovinskih tokov**

Globalizacija je vplivala na porast globalnih investicijskih in trgovinskih tokov,¹ pa tudi na spremembe v strukturi zunanje trgovine. Leta 1995 so največje svetovne izvoznice, Evropska unija, ZDA, Japonska in Kanada, predstavljale kar 52 % svetovnega izvoza, vendar se je do leta 2008 njihov delež znižal na 37 %, medtem ko so po podatkih Svetovne trgovinske organizacije (WTO) države v razvoju konec leta 2008 v strukturi globalnega izvoza predstavljale že 38 %. Pri tem je treba izpostaviti hitro rastoča gospodarstva (BRIICS² – Brazilija, Rusija, Indija, Indonezija, Kitajska in Južna Afrika), ki predstavljajo 20,7 % tržni delež v svetovni trgovini.

Reyes (2006) v analizi vloge držav BRIICS v spremenjeni globalni trgovinski strukturi v okviru BRIICS kot pomembni zunanjetrgovinski sili izpostavlja zlasti Kitajsko in Indijo. Ugotavlja, da so države BRIICS močno gospodarsko povezane z državami članicami Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD) ter da imajo predvsem Brazilija, Indija, Kitajska in Južna Afrika pomembno vlogo v okviru Svetovne trgovinske organizacije na področju multilateralnih pogajanj Razvojne agende iz Dohe. Komparativne prednosti držav glede bogastva naravnih virov (energija, surovine) se razlikujejo, kar vpliva tudi na strukturo zunanje trgovine in usmeritve zunanjetrgovinskih politik. Vsem državam skupine pa je skupno, da imajo pomembno geostrateško lego. Podrobnosti bomo predstavili v nadaljevanju.

Hitra rast zunanje trgovine držav BRIICS na podlagi liberalizacije zunanjetrgovinskih politik

Po dolgem obdobju prevlade industrijsko razvitih držav poganja zunanjo trgovino v zadnjih dveh desetletjih dinamika držav v razvoju. Od leta 2000 so države t. i. juga doprinesle 60 % k rasti izvoza oz. 50 % rasti na strani uvoza. Kitajska je v obdobju od leta 1995 do leta 2005 podvojila svoj tržni delež (Curran in Zignago 2009). Hitro rast izvoza beležijo zlasti države BRIICS³ (Brazilija, Rusija, Indija, Indonezija, Kitajska in Južna Afrika), ki so v zadnjih dveh desetletjih liberalizirale zunanjetrgovinske politike in odprle trge za tuje neposredne investicije (TNI).

* Mag. Sabina Koleša, Ministrstvo za gospodarstvo, Direktorat za ekonomske odnose s tujino, Kotnikova 5, 1000 Ljubljana, Slovenija. E-mail: sabina.kolesa@gov.si.

¹ Delež zunanje trgovine v svetovnem bruto družbenem produktu se je z 39 % leta 1992 povečal na 52 % leta 2005 (Reyes 2006).

² Prvotno kratico BRIC je najprej uporabila investicijska banka Goldman Sachs, ki je med hitro rastoče države z velikim ekonomskim potencialom, ki bi lahko do leta 2050 prevzele ključno vlogo v svetovnem gospodarstvu, uvrstila Brazilijo, Rusijo, Indijo in Kitajsko. OECD med hitro rastoče države uvršča še Indonezijo in Južno Afriko (BRIICS).

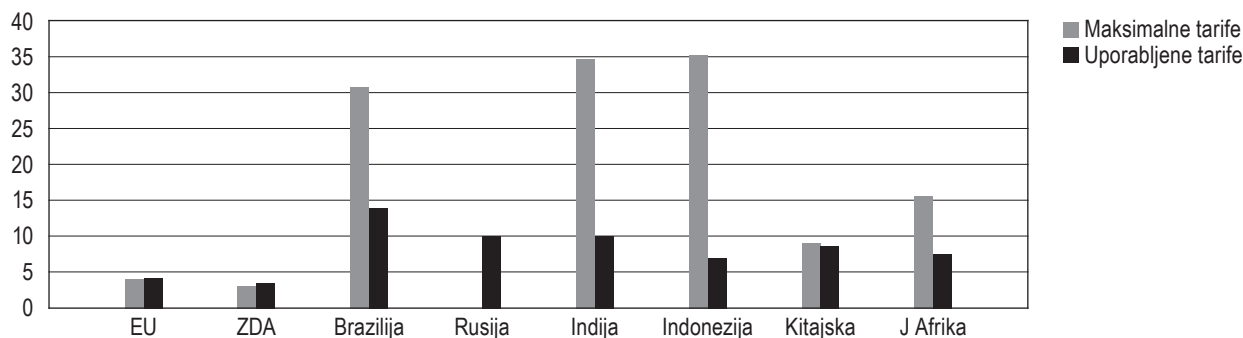
³ Nekateri drugi avtorji med hitro rastoče države uvrščajo le Brazilijo, Rusijo, Indijo in Kitajsko (BRIC).

Tabela 1: Povprečne maksimalne in uporabljene MFN-tarife leta 2008 oz. *2007

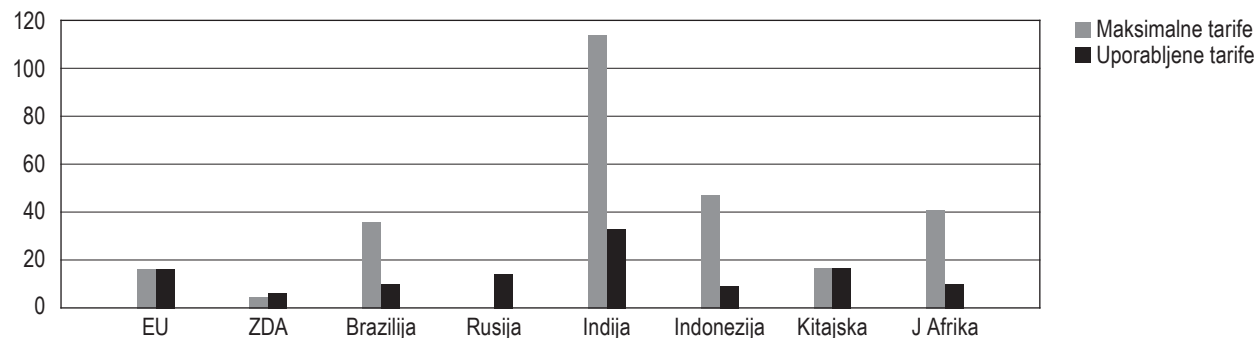
Država	Povprečna tarifa (angl. simple average) v %			
	Maksimalna (angl. bound) – blago skupaj	Uporabljena (angl. applied) – industrijski izd.	Uporabljena (angl. applied) – kmetijstvo	Uporabljena (angl. applied) – blago skupaj
EU	5,5	4,0	16,0	5,6
ZDA	3,5	3,3	5,3	3,5
Braziliya	31,4	14,1	10,2	13,6
Rusija	–	10,2	14,2	10,8
Indija	49,0	10,1	32,2	13,0
Indonezija*	37,1	6,7	8,5	6,9
Kitajska	10,0	8,1	15,6	9,6
J. Afrika	19,2	7,6	9,3	7,8

Vir: WTO (2009 b)

Slika 1: Povprečne maksimalne MFN-tarife in uporabljene tarife za industrijske izdelke

Slika 2: Povprečne maksimalne MFN-tarife in uporabljene tarife za kmetijstvo

Slika 3: Povprečne maksimalne MFN-tarife in uporabljene za blago

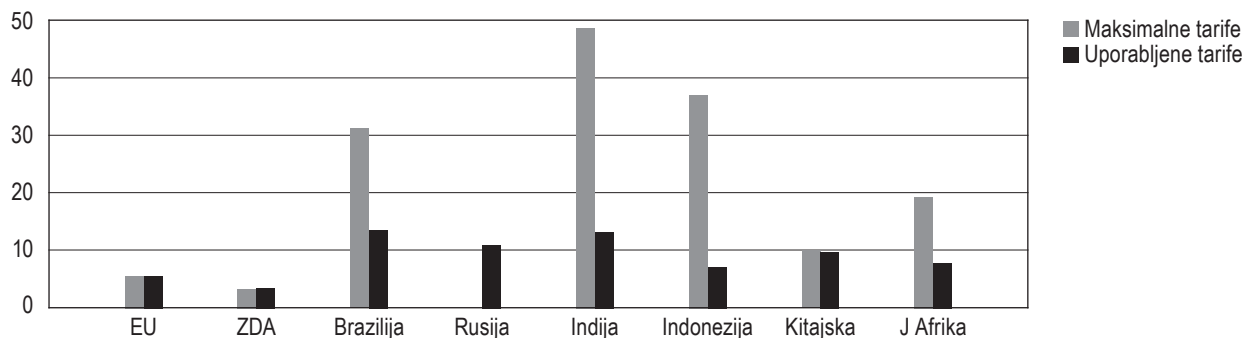

Tabela 2: *Ekonomski in zunanjetrgovinski kazalniki za leto 2008 oz. *2007*

Država	Prebiv. (mio)	(v USD mrd)				(v %)		
		BDP	Izvoz blaga	Izvoz storitev	Priliv TNI*	Rast BDP	Trgovina/ BDP	Priliv TNI/ BDP*
svet	6.705 ⁵	60.587	12.096	2.765	1.833	3,0 ⁶	–	3,0
EU	497	16.847	1.924	743	804	1,0	27,9	3,4
ZDA	304	14.204	1.287	521	242	1,0	28,7	5,5
Brazilija	192	1.612	198	29	35	5	26,2	1,7
Rusija	142	1.607	471	51	53	7	54,2	2,6
Indija	1.140	1.217	178	102	23	7,0	47,6	4,1
Indonezija	228	514	139	13*	7	6,0	60,4	2,0
Kitajska	1.326	3.860	1.428	146	84	9,0	73,4	1,6
J. Afrika	49	277	81	12	6	3,0	67,5	2,6
BRIICS	/	/	2.495	353	206	/	/	/

Vir: WTO (2009), Sally (2009); TNI*

Tabela 3: *Stopnje rasti BDP in izvoza ter uvoza blaga in storitev (v %)*

	2000–2008			2007			2008		
	BDP	Izvoz	Uvoz	BDP	Izvoz	Uvoz	BDP	Izvoz	Uvoz
EU	2	5	5	3	5	5	1	2	1
ZDA	2	3	5	2	...	...	1	...	...
Brazilija	4	8	8	6	7	21	5	–1	18
Rusija	7	8	20	8	6	27	7	6	19
Indija	8	12	15	9	8	8	7	0	0
Indonezija	5	8	9	6	9	9	6	9	10
Kitajska	10	21	16	13	20	14	9	8	4
J. Afrika	4	4	9	5	8	10	3	3	6

Vir: WTO (2009b)

Države so bistveno znižale tako tarifne⁴ kot netarifne ovire ter poenostavile postopke na področju mednarodne menjave. Povprečne maksimalne MFN (angl. most favour nation) in uporabljene tarife za blago ter uporabljene povprečne MFN-tarife za kategoriji industrijskih in kmetijskih izdelkov prikazujemo v tabeli 1.

V grafični obliki (slike 1, 2 in 3) prikazujemo še razliko med maksimalnimi in uporabljenimi tarifami po kategorijah (ločeno za segmenta industrijskih in kmetijskih izdelkov ter skupaj za celotni uvoz blaga).

Iz slike 1 je razvidno, da so uporabljene tarife v državah BRIICS višje kot v EU in ZDA, čeprav so večinoma bistveno nižje od maksimalnih (Brazilija, Indija, Indonezija).

Iz slike 2 je razvidno, da za uvoz kmetijskih izdelkov uporablja najvišje tarife Indija (kljub temu da so bistveno nižje od maksimalnih tarif). Stopnja zaščite je visoka tudi na Kitajskem in v Evropski uniji.

Pri primerjavi uporabljenih tarif za celotno blago ugotov-

vljamo, da države BRIICS kljub liberalizaciji zunanjetrgovinske politike še vedno uporabljajo višje tarife kot EU in ZDA, predvsem Brazilija in Indija ter Rusija in Kitajska, s tem da Brazilija, Indija in Indonezija uporabljajo tarife, ki so bistveno nižje od maksimalno dopustnih.

V okviru hitro rastočih gospodarstev se je povečal predvsem pomen Kitajske, Indije in Rusije (OECD 2009). Po podatkih za leto 2007 (Dean 2008) so države BRIICS, v katerih živi 46 % svetovnega prebivalstva, predstavljale 13 % BDP ter 11 % globalne trgovine in tujih neposrednih investicij. Po podatkih WTO za leto 2008 se je njihov tržni delež na področju izvoza blaga povečal že na 20,7 % svetovnega izvoza, od tega največji tržni delež dosega Kitajska (11,8 %), sledijo Rusija (3,9 %), Indija (1,5 %), Brazilija (1,6 %), Indonezija (1,2 %) in Južna Afrika (0,7 %). Na področju izvoza storitev je njihov tržni delež 12,8 %, od tega Kitajske 5,3 %, Indije 3,7 % in Rusije 1,8 %, medtem ko je delež Indonezije in Južne Afrike na tem področju nižji od 1 %. Pri privabljanju tujih neposrednih investicij sta naj-uspešnejši Kitajska in Rusija.

Visoki deleži trgovine v BDP (z izjemo Brazilije) odražajo močno vpetost držav BRIICS v globalne trgovinske tokove. Poleg tega je iz tabele 2 razvidno, da so države BRIICS leta 2008 beležile višjo rast BDP, kot je bilo

⁴ Čeprav so tarife na bistveno višji ravni kot v razvitih državah.

⁵ Za podrobnejše statistične podatke o svetovni populaciji gl. World Population data Sheet.

⁶ IMF World Economic Outlook 2009.

povprečje sveta, oz. bistveno višje od vodilnih globalnih zunanjetrgovinskih sil – Evropske unije in ZDA. Statistični podatki za obdobje od leta 2000 do leta 2008 prav tako razkrivajo bistveno višje rasti BDP in izvoza v državah BRIICS. Zaradi lažje primerljivosti jih prikazujemo v tabelarični obliki.

Kitajska

Kitajska je bila po podatkih WTO (2009b) za leto 2008 na 2. mestu glede na izvoz blaga (1.428 mrd USD) oz. na 3. mestu glede na njegov uvoz (1.132 mrd USD) ter na 3. mestu glede na izvoz (146 mrd USD) in uvoz (158 mrd USD) storitev.⁷ V strukturi izvoza blaga predstavlja predelovalna industrija 93,1 % izvoza ter goriva in rudnine 3,8 %. Najpomembnejše izvozne partnerice Kitajske so države članice EU (20,5 %), ZDA (17,7 %), Hongkong (13,4 %), Japonska (8,1 %) in Južna Koreja (5,2 %). Na uvozni strani so najpomembnejše partnerice Kitajske: Japonska (13,3 %), EU (11,7 %), Južna Koreja (9,9 %) in Tajvan (9,1 %).

Država je močno liberalizirala zunanjetrgovinsko politiko po letu 2001, ko je postala članica Svetovne trgovinske organizacije (WTO). Močna vpetost v globalne trgovinske tokove se kaže v visokem deležu trgovine v BDP, ki je leta 2008 dosegel že 73,4 %. Od leta 2000 je Kitajska druga največja prejemnica tujih neposrednih investicij, kar ji je v preteklih letih omogočilo visoko gospodarsko rast.⁸ Omejitve za tuje investitorje še vedno obstajajo na področju finančnih in zavarovalniških storitev (OECD 2009).

Povprečne uvozne tarife⁹ za blago, ki jih Kitajska uporablja, so tretje najnižje v okviru držav BRIICS (9,6 %). Za storitveni sektor velja večja zaščita, prav tako za določene panoge na področju TNI (npr. telekomunikacije, bančništvo). Sicer pa je Kitajska pomemben akter tudi v trgovini v okviru Azije.¹⁰

V času globalne gospodarske in finančne krize je Kitajska za oživitve gospodarstva namenila finančne spodbude v višini 585 mrd USD (Sally, 2009). Poleg tega je leta 2009 kot odgovor na 19 % znižanje izvoza v drugi polovici leta 2008 uvedla restriktivne ukrepe tako v smislu promocije »kupuj lokalno« (Buy Chinese) kakor tudi izvozne omejitve za izvoz surovin, zlasti za aluminij in jeklo. Kitajska, ki v primerjavi s preostalimi državami iz skupine BRIICS bolje izkorišča svoje konkurenčne prednosti, še vedno ni uvedla t. i. druge generacije reform na področju zunanjetrgovinske politike. Glede na globalno gospodarsko situacijo je težko pričakovati, da bodo uvedene v bližnji prihodnosti.

V času globalne gospodarske in finančne krize uvedeni restriktivni ukrepi na področju zunanjetrgovinske politike so na obseg globalnih trgovinskih tokov vplivali le v

omejenem obsegu, kar je posledica integracije gospodarstva v globalne trgovinske tokove (vključenost v nabavne verige, članstvo v WTO).

Indija

Indija je bila po podatkih WTO (2009b) za leto 2008 na 19. mestu glede na izvoz blaga (177 mrd USD) oz. na 10. mestu glede na njegov uvoz (293 mrd USD) ter na 5. mestu glede na izvoz storitev¹¹ (102 mrd USD) oz. na 7. glede na njihov uvoz (84 mrd USD). V strukturi izvoza blaga predstavlja predelovalna industrija 63,2 % izvoza, goriva in rudnine 24,4 % ter kmetijski izdelki 12 %. Najpomembnejše izvozne partnerice Indije so države članice EU (21,6 %), ZDA (11,8 %), Združeni arabski emirati (10,5 %), Kitajska (5,6 %) in Singapur (4,9 %). Na uvozni strani so najpomembnejše partnerice Indije: EU (13,9 %), Kitajska (10 %), ZDA (7,8 %), Saudova Arabija (7,3 %) in Združeni arabski emirati (6,2 %).

Zlasti po letu 1991 je na integracijo Indije v globalne trgovinske tokove močno vplivala liberalizacija na področju zunanjetrgovinske politike ter politike glede tujih neposrednih investicij. Leta 2008 je delež zunanje trgovine v BDP dosegel že 47,6 %. Hitro rast beleži predvsem trgovina s storitvami (informacijska tehnologija in z njo povezani sektorji). Izvozni potencial države (še ne dovolj izkoriščen) je na področju kemične industrije, inženiringa, avtomobilске in farmacevtske industrije. Manj uspešna je država v delovno intenzivnih panogah.

V strukturi svetovne trgovine predstavlja Indija kljub visokim stopnjam rasti v preteklih letih le 1,5 % tržni delež. Za Kitajsko močno zaostaja tudi na področju privabljanja tujih neposrednih investicij (TNI). Leta 2007 so bili prilivi od TNI namreč le 23 mrd USD.

V procesu liberalizacije zunanjetrgovinske politike je država močno znižala tarife. Povprečna tarifa se je znižala na 13,0 %, maksimalna tarifa za neemetijske proizvode je 10,1 %, medtem ko za uvoz kmetijskih izdelkov še vedno zaračunava bistveno višje tarife (32,2 %). Med državami BRIICS velja za bolj protekcionistično.¹² Kljub zmanjšanju tarifnih in netarifnih ovir so namreč birokratski postopki v Indiji še vedno zapleteni. Na področju TNI vodi Indija liberalno zunanjetrgovinsko politiko za investicije v proizvodne sektorje, manj pa za investicije v storitveni sektor (bančništvo, zavarovanje, distribucija). Indija ima pomembno vlogo v multilateralnih pogajanjih t. i. Razvojne agende iz Dohe, ki potekajo v okviru Svetovne trgovinske organizacije (WTO DDA), vendar ima defenzivne cilje predvsem na področju kmetijskih in neemetijskih proizvodov. Bilateralno se država od leta 2007 pogaja za podpis sporazuma o prosti trgovini z EU. Poleg tega bo Indija predvidoma leta 2011 podpisala sporazum o prosti trgovini z državami ASEAN.

Kot odgovor na globalno krizo je Indija sicer uvedla

⁷ Izključen je izvoz oz. uvoz znotraj EU.

⁸ Stroški ustanovitve obrata so na Kitajskem za 30–40 % nižji kot drugje v svetu (Evenett, 2008).

⁹ Tehtana vrednost.

¹⁰ Leta 2010 naj bi bil podpisan sporazum o prosti trgovini med Kitajsko in ASEAN-om.

¹¹ Tržni delež izvoza storitev je 2,7 %.

¹² Kljub občutnemu znižanju tarif ima Indija izmed držav BRIICS še vedno najvišje tarife.

določene protekcionistične ukrepe, npr. višje tarife, dovoljenja, strožje standarde za železo, jeklo, aluminij, sojino olje, vendar v omejenem obsegu.

Visoka gospodarska rast (8–9 %) v preteklih letih – v nasprotju s Kitajsko – ni vplivala na večjo zaposlenost in zmanjšanje revščine v državi, saj rast ni bila posledica delovno intenzivnih panog (večina prebivalstva živi v ruralnem okolju), temveč je temeljila na znanju. Povečala pa se je produktivnost dela (Molnar 2008).

Brazilija

Brazilija je bila po podatkih WTO (2009b) za leto 2008 na 16. mestu glede na izvoz blaga (198 mrd USD) in glede na njegov uvoz (182 mrd USD) ter na 18. mestu glede na izvoz storitev (29 mrd USD) oz. na 13. glede na njihov uvoz (44 mrd USD). V strukturi izvoza blaga predstavlja predelovalna industrija 43,7 % izvoza, goriva in rudnine 22,2 %, kmetijski izdelki pa kar 31 %. Najpomembnejše izvozne partnerice Brazilijske države članice EU (23,5 %), ZDA (14 %), Argentina (8,9 %), Kitajska (8,3 %) in Japonska (3,1 %). Na uvozni strani so najpomembnejše partnerice Brazilijske države članice EU (20,9 %), ZDA (14,9 %), Kitajska (11,6 %), Argentina (7,7 %) in Japonska (3,9 %).

Brazilija je začela proces liberalizacije ob koncu osemdesetih let prejšnjega stoletja. Kazalnik deleža trgovine v BDP se je povzpел na 26,2 % in je v primerjavi s preostalimi državami iz skupine BRIICS še vedno nizek. Izvoz države je zelo diverzificiran, saj izvažata vrsto proizvodov, od nafte do kovin, kemikalij, plastičnih ter kmetijskih in prehrabnih izdelkov. Tuje neposredne investicije v Brazilijo so leta 2007 dosegle vrednost 35 mrd USD.

Tarife, ki jih država uporablja, so se od leta 1995, ko so znašale 13 %, do leta 2007 znižale na 12,2 % (Sally 2009), nato pa zvišale na 13,6 %¹³ (tabela 1). Čeprav je država postala bolj odprta za tuje neposredne investicije, še vedno obstajajo kapitalske in druge omejitve na področju bančništva, naftne industrije, rudarstva in zračnega transporta.

Brazilija ima pomembno vlogo v pogajanjih WTO DDA, predvsem v kmetijskem delu pogajanj skupine G-20. Na bilateralnem področju ima sklenjene sporazume o prosti trgovini z manj pomembnimi zunanjetrgovinskimi partnerji (Južna Afrika in Indija), medtem ko pogajanja z glavnima zunanjetrgovinskima partnericama ZDA in EU nista prioriteta zunanjetrgovinske politike države.

V času gospodarske krize kljub visokemu padcu izvoza v drugi polovici leta 2008 (33 %) praktično ni uvedla protekcionističnih ukrepov. Tarife so se zvišale le za nekatere izdelke iz jekla, izboljšal se je dostop do programov izvoznega financiranja trgovine.

Za Brazilijo je značilno, da so trgovinske reforme zastale, produktivnost dela se ni bistveno izboljšala, stroški dela na enoto so se bistveno povečali (Molnar 2008).

¹³ To je še vedno bistveno manj od maksimalno limitiranih na 31,4 % v okviru WTO.

Indonezija

Indonezija je bila po podatkih WTO (2009b) za leto 2008 na 21. mestu glede na izvoz blaga (139 mrd USD) in na 20. glede na njegov uvoz (126 mrd USD) ter na 26. mestu glede na izvoz storitev (5 mrd USD) oz. na 20. glede na njihov uvoz (17 mrd USD). V strukturi izvoza blaga predstavlja predelovalna industrija 37,8 % izvoza, goriva in rudnine 36,3 % ter kmetijski izdelki 23,6 %. Najpomembnejše izvozne partnerice Indonezije so: Japonska (20,2 %), države članice EU (11,3 %), ZDA (9,5 %), Singapur (9,4 %) in Kitajska (8,5 %). Na uvozni strani so najpomembnejše partnerice Indonezije: Singapur (16,9 %), Kitajska (11,8 %), Japonska (11,7 %), EU (8,2 %) in Malezija (6,9 %).

Indonezija je začela proces liberalizacije v zgodnjih devetdesetih letih prejšnjega stoletja. Specializirala se je v delovno intenzivnih panogah in večjih TNI. Delež trgovine¹⁴ v BDP je 60,4 %. TNI so v primerjavi s preostalimi državami BRIICS bistveno nižje (USD 7 mrd leta 2006). Tarifa, ki jo država uporablja (6,9 %), je v tej skupini držav najnižja.

V času gospodarske krize je Indonezija (poleg Rusije) uvedla največ protekcionističnih ukrepov. Največji negativni ukrep predstavljajo uvedba uvoznih dovoljenj za vrsto izdelkov ter nadzor in zahteva po poročanju že pred transportom za več kot 500 izdelkov (ukrep velja za oblačila, igrače, obutev, elektroniko, hrano in pijače). Zvišale so se tarife za uvoz jekla, za katerega se zahtevajo tudi novi obvezni standardi, pa tudi tarife za elektroniko in farmacevtske proizvode. Za farmacevtska podjetja je uvedla še dodatno omejitev – obvezno proizvodnjo v Indoneziji, če želijo prejeti dovoljenja za prodajo. V okviru protekcionističnih ukrepov je Indonezija uvedla tudi izvozna dovoljenja, ki so potrebna za izvoz palmovega olja, kave, kakava, gume in rudnin. Zahteva tudi izdajo akreditivov od domačih bank.

Južna Afrika

Južna Afrika je bila po podatkih WTO (2009b) za leto 2008 na 26. mestu glede na izvoz blaga (81 mrd USD) in na 22. glede na njegov uvoz (99 mrd USD) ter na 28. mestu glede na izvoz storitev (12 mrd USD) oz. na 23. glede na njihov uvoz (17 mrd USD). V strukturi izvoza blaga predstavlja predelovalna industrija 54,5 % izvoza, goriva in rudnine 35,4 % ter kmetijski izdelki 8,7 %. Najpomembnejše izvozne partnerice Južne Afrike so države članice EU (31,9 %), Japonska (11 %), ZDA (10,8 %), Kitajska (5,8 %) in Indija (3,1 %). Na uvozni strani so najpomembnejše partnerice Južne Afrike: EU (31,3 %), Kitajska (11,3 %), ZDA (8 %), Saudova Arabija (6,3 %) in Japonska (5,6 %).

Južna Afrika je najmanjša država v okviru BRIICS, tako po številu prebivalcev kot po obsegu zunanjetrgovinskih tokov in tujih neposrednih investicij. Proces liberalizacije se je v državi začel leta 1994. Danes predstavlja delež trgovine v BDP 67,5 %. Na podlagi večje liberali-

¹⁴ Glavna izvozna sektorja sta tekstil in oblačila ter obutev.

zacije država izkorišča prednosti na področju delovno intenzivne proizvodnje. Izvoz v obdobju 2003–2008 se je sicer povečeval, vendar v primerjavi z drugimi državami v razvoju po bistveno nižji stopnji.

Uvozne tarife so med najnižjimi v okviru držav BRIICS (7,8 %), vendar kljub temu še vedno obstaja visoka zaščita zlasti na področju oblačil, avtomobilov in jekla. Na področju TNI veljajo restriktivna pravila le za elektriko in telekomunikacije.

Južna Afrika ima z EU podpisan sporazum o prosti trgovini. Trenutno se zavzema za trgovino jug–jug ter v povezavi s tem za sklenitev sporazuma o prosti trgovini z Indijo in Brazilijo.

Rusija

Rusija je bila po podatkih WTO (2009b) za leto 2008 na 5. mestu glede na izvoz blaga (472 mrd USD) oz. na 11. mestu glede na njegov uvoz (291 mrd USD) ter na 11. mestu glede na izvoz storitev (51 mrd USD) oz. na 9. glede na njihov uvoz (75 mrd USD). V strukturi izvoza¹⁵ blaga predstavljajo goriva in rudnine 73,1 %, predelovalna industrija 20 % ter kmetijski izdelki 5,3 %. Najpomembnejše izvozne partnerice Rusije so države članice EU (56,8 %), Turčija (5,9 %), Belorusija (5,1 %), Ukrajina (5 %) in Kitajska (4,5 %). Na uvozni strani so najpomembnejše partnerice Rusije: EU (43,5 %), Kitajska (13 %), Japonska (7 %), Ukrajina (6,1 %) in ZDA (5,2 %).

V nasprotju s preostalimi državami BRIICS se Rusija ne zavzema za liberalizacijo zunanje trgovine, temveč gre proces v obratni smeri. Delež trgovine v BDP predstavlja 54,2 %. Delež tujih investicij v Rusijo se povečuje. Leta 2007 je priliv od TNI znašal 52,5 mrd USD.

Povprečna uvozna tarifa v Rusiji je 10,8 %, vendar je tarifni režim izjemno zapleten. Najbolj zaščiten je proizvodnja sladkorja, obutve, usnjenih izdelkov, avtomobilov in civilnih letal. Na področju TNI veljajo restriktivne omejitve za bančni sektor, zavarovalništvo, fiksno telekomunikacijo, elektriko in zračni transport.

Rusija ni članica WTO. Pogajanja so se sicer začela leta 1994, vendar so po letu 2004 zastala. Junija 2009 je predsednik vlade Putin napovedal, da bo Rusija zaprosila za članstvo v WTO skupaj z Belorusijo in Kazahstanom. Članstvo države v WTO v kratkem času ni verjetno, kar je posledica dejstva, da izvoz države ne trpi zaradi protekcionizma drugih držav oz. se pravila WTO na ruske izvozne izdelke nanašajo le v manjši meri. V času globalne gospodarske in finančne krize je Rusija uvedla vrsto protekcionističnih ukrepov, bistveno je npr. zvišala tarife za uvoz avtomobilov (s 5 % na 30 %) ter kamionov in avtobusov. Povečale so se tudi tarife za jeklo, LCD-televizorje, kmetijske proizvode. Država je leta 2008 uvedla limit za investicije v 40 »strateških« sektorjev države.

¹⁵ Odvisnost od izvoza energije in surovin (nafta in plin) se je v zadnjih letih še povečala.

Pomen držav BRIICS za zunanjetrgovinsko usmeritev Evropske unije in Slovenije

V obdobju globalizacije je Evropska unija kljub naraščajoči vlogi hitro rastočih držav, predvsem Kitajske in Indije, ohranila vodilno vlogo v svetovni trgovini, saj nanjo odpade skoraj petina globalne trgovine z blagom in skoraj tretjina trgovine s storitvami. Kot ugotavlja Hamilton (2006), je na večji obseg zunanjetrgovinskih tokov EU vplivala predvsem usmerjenost integracije na trgovanje z državami v razvoju. Te so v strukturi izvoza EU leta 1990 predstavljale 52 % delež, medtem ko se je do leta 2006 njihov delež povečal na 64 %. Delež izvoza EU v razvite države pa se je v enakem obdobju z 48 % znižal na 36 %.

Analiza strukture glavnih partnerjev EU za leto 2008 (EC DG Trade 2009) na strani izvoza in uvoza kaže, da so na strani izvoza med desetimi najpomembnejšimi partnerji EU kar tri države iz skupine BRIICS – Rusija (8 %), Kitajska (6 %) in Indija (2 %), na strani uvoza pa Kitajska (16 %), Rusija (11 %) in Brazilija¹⁶ (2 %). Po drugi strani je EU najpomembnejša zunanjetrgovinska partnerica Brazilije, Rusije, Indije, Kitajske in Južne Afrike ter druga najpomembnejša zunanjetrgovinska partnerica Indonezije.

Če pogledamo strukturo zunanjetrgovinske menjave Slovenije, ugotovimo, da kljub relativno visoki stopnji internacionalizacije¹⁷ največji delež v strukturi izvoza (69 %) in uvoza (77,8 %) predstavljajo države članice EU. Delež držav BRIICS v slovenski zunanji trgovini sicer rahlo narašča, vendar je še vedno nizek.¹⁸ Na izvozni strani je med državami skupine pomembna predvsem Rusija, kamor slovensko gospodarstvo izvozi 4,1 % blaga, na uvozni pa Kitajska, od koder Slovenija uvozi 1,9 % blaga (WTO 2009).

Za boljši dostop na trge se EU za nadaljnjo liberalizacijo zunanje trgovine z državami BRIICS pogaja na več ravneh. Glede na prioritarno multilateralno zunanjetrgovinsko usmeritev EU so zlasti pomembna pogajanja, ki potekajo v okviru WTO – t. i. Razvojna agenda iz Dohe, kjer imajo med državami BRIICS pomembno vlogo Brazilija, Indija in Kitajska. Na bilateralni ravni se EU od leta 2007 pogaja za sklenitev sporazuma o prosti trgovini z Indijo ter sporazuma o partnerstvu in sodelovanju s Kitajsko. Istega leta so bili na Vrhu EU–Brazilija postavljeni temelji za strateško partnerstvo z Brazilijo. Z Rusijo so se pogajanja o novem poglobljenem sporazumu, ki predvideva krepitev trgovinskega in gospodarskega sodelovanja, začela leta 2008. Prav tako od takrat med EU in Kitajsko poteka tudi t. i. ekonomski in trgovinski dialog na visoki ravni, katerega cilj je krepitev dialoga na področju investicij ter tržnega dostopa, ki ga država omejuje s številnimi neparinskimi ovirami (npr. licence, testi ...). V okviru unilateralnih ukrepov so

¹⁶ Brazilija, ki je najpomembnejša zunanjetrgovinska partnerica EU v Latinski Ameriki, je pomembna članica skupine Mercosour, v kateri so tudi Argentina, Urugvaj in Paragvaj.

¹⁷ Po podatkih Statističnega urada RS je bil leta 2008 delež mednarodne menjave v BDP 70 %.

¹⁸ Leta 2001 3,7 %, leta 2007 pa 4,7 %.

nekatero izmed držav BRIICS vključene v shemo splošnih preferencialov (GSP), ki jim omogoča lažji dostop na trg EU (Indija, Indonezija, Rusija, Južna Afrika).¹⁹

Slovenija kot članica EU sooblikuje skupno zunanjetrgovinsko politiko EU, kar pomeni, da nadaljnja liberalizacija trgov BRIICS pomeni tudi nove tržne priložnosti za slovensko gospodarstvo.

Sklep

Države BRIICS, ki so v zadnjih dveh desetletjih močno liberalizirale zunanjetrgovinske politike, so beležile hitrejšo rast od razvitih gospodarstev, zaradi česar se je njihov delež v strukturi globalne trgovine povečal.²⁰ Kljub temu je EU uspelo ohraniti vodilno vlogo v svetovni trgovini, kar je bila predvsem posledica usmeritve njene zunanjetrgovinske politike na države v razvoju. Za boljši dostop na trge potekajo med EU in državami BRIICS procesi nadaljnje liberalizacije zunanje trgovine na multilateralni, bilateralni in unilateralni ravni.

V času globalne krize je proces nadaljnje liberalizacije sicer zastal in so nekatere izmed držav BRIICS (Rusija, Indonezija, Kitajska) uvajale nove protekcionistične ukrepe, vendar po podatkih Evropske komisije (2009) ne gre za splošen trend sprememb zunanjetrgovinskih politik.

Izziv v prihodnje vsekakor predstavlja sodelovanje v smislu integracije dinamičnih gospodarstev v vse bolj povezano globalno gospodarstvo ter krepitev globalnega sistema na osnovi pravil, ki je bil osnova rasti v zadnjih 60 letih. Prav tako je pomembno članstvo držav (Rusija, Kitajska) v mednarodnih integracijah – predvsem z vidika upoštevanja visokih standardov ter multilateralnih zunanjetrgovinskih pravil.²¹

Glavni izziv, ki čaka države BRIICS v prihodnje, so predvsem domače reforme v povezavi s trgovino,²² kar pomeni, da morajo vzpostaviti jasne povezave med zunanjetrgovinsko politiko in domačimi ekonomskimi in institucionalnimi reformami, ki bodo podpirale nadaljnjo liberalizacijo zunanje trgovine in TNI. Poleg tega bi morale zunanjetrgovinske politike temeljiti na analizah stroškov in koristi po sektorjih. V trenutnih gospodarskih razmerah se je povečal tudi pomen uspešnega konca multilateralnih pogajanj v okviru WTO (Razvojna agenda Doha).²³

Viri

1. Curran, Louise in Soledad Zignago. 2009. *Evolution of EU and its Member States Competitiveness in International Trade*. CEPII-Centre D'Etudes Prospectives et D'Informations Internationales No. 2009, 11 June 2009.
2. Dean, Masahiro Kawai. (2008). *BRIICS Economies: Prospects and Challenges for Globalisation*. 2008 OECD Global Forum of Trade, Paris.
3. EC – European Commission. 2009. The EU Trade Policy. Presentation DG Trade. May 2009. Dosegljivo: <http://trade.ec.europa.eu/>.
4. Evenett, Simon J. (2008). *Globalisation and Emerging Economies*. A Report on the OECD Global Forum 2008, Paris. Dosegljivo: <http://www.oecd.org/dataoecd/0/37/41384145.pdf>.
5. IMF – International Monetary Fund. 2009. *World Economic Outlook*. October 2009. ISBN 978-1-58906-807-0.
6. Leal Arcas, Rafael. 2009. *The European Union and the BRIC Countries in Strategic Trade Policy Areas*. Dosegljivo: <http://www.asil.org/files/ielconferencepapers/leal-arcas.pdf>.
7. Molnar, Margit in Przemek Kowalski. (2008). *Policies and competitiveness in Brazil, India, Indonesia and South Africa*.
8. OECD – Organisation for Economic Co-operation and Development. (2009). *Globalisation and Emerging Economies*. March 2009.
9. Population Reference Bureau. 2009. *World Population data Sheet*. Dosegljivo: http://www.prb.org/pdf08/08WPDS_Eng.pdf.
10. Reyes, Javier, Martina Garcia in Ralph Lattimore. 2006. *The BRIICS and Changes in Global Trade Architecture*. Presentation on the OECD Global Forum 2008.
11. Sally, Razeen (2009). *Trade Policy In the BRIICS: A Crisis Stocktake And Looking Ahead*. ECIPE Policy Briefs No 03/2009. Dosegljivo: <http://www.ecipe.org/publications/ecipe-policy-briefs/trade-policy-in-the-briics-a-crisis-stocktake-and-looking-ahead/PDF>.
12. WTO – World Trade Organisation. (2009). *International Trade Statistics*. Dosegljivo: http://www.wto.org/english/res_e/statis_e/its2009_e/its2009_e.pdf.
13. WTO – World Trade Organisation. 2009b. *Trade profiles – Brasilia, China, India, Indonesia, European Union, United States of America*. Dosegljivo: http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm.

¹⁹ Podrobneje o ukrepih gl. Leah Arcas (2009).

²⁰ Za nekatere strateško pomembne panoge še vedno veljajo omejitve. Poleg tega podatki gospodarske klime WTO kažejo, da imajo vlade v teh državah še vedno prevelik vpliv na gospodarstvo.

²¹ Rusija ni članica WTO.

²² Govorimo o drugi generaciji reform, ki se nanašajo na netarifne in regulatorne ovire. Prva generacija reform je pomenila določanje maksimalnih tarif in njihovo znižanje (Evenett 2008).

²³ Po ocenah naj bi skupna liberalizacija blaga, storitev in dogovor na področju olajševanja trgovine na svetovni ravni prinesla letne koristi v višini 167 mrd USD (ocena na osnovi modalitet julija 2008).